

ЗАГАЛЬНІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ В РОСІЙСЬКІЙ ФЕДЕРАЦІЇ

У статті проаналізовані загальні аспекти реалізації державної молодіжної політики в Російській Федерації; зазначена роль органів регіонального та муніципального управління у формуванні мережі державних структур, які займаються становленням та розвитком молодіжної політики на місцях.

General aspects of the state youth policy realization in the Russian Federation are analyzed in the article; it also defines the role of regional and municipal management bodies in creation of the network of state structures which deal with the youth policy establishment and development at local levels.

Ключові слова: молодь, молодіжна політика, регіон, Російська Федерація, держава, міжнародний досвід, федеральний рівень, соціальне обслуговування, суб'єкт, концепція, муніципальні утворення.

Key words: the youth, youth policy, region, The Russian Federation, state, international experience, federal level, social service, agent, concept, municipal establishments.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК З ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Міжнародний досвід має цікаві приклади формування та реалізації молодіжної політики. Так, особливої уваги заслуговує питання розвитку молодіжної політики в Російській Федерації.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ, У ЯКИХ ЗАПОЧАТКОВАНО РОЗВ'ЯЗАННЯ ДАНОЇ ПРОБЛЕМИ І НА ЯКІ СПИРАЄТЬСЯ АВТОР

Досліджуючи міжнародний досвід державної молодіжної політики, слід зазначити, що значну роль у формуванні та реалізації державної молодіжної політики в Україні відіграє Росія. Особливої уваги заслуговують праці таких відомих вчених, як Бабінцева В.П., Ільїнського І.М., Ковальової А.І., Лукова В.А., Маленкова В.В., Чупрунова В.І., Цветкова В.В. та інші, які здійснили аналіз сучасної державної молодіжної політики, її сутності, ролі й значення для розвитку суспільства [2; 3; 4; 5; 7; 9].

ФОРМУЛЮВАННЯ МЕТИ СТАТТІ

Зважаючи на вищезазначене, метою даної статті є висвітлення загальних теоретичних засад формування та реалізації державної молодіжної політики в Російській Федерації та її розвиток на загальнодержавному і регіональному рівнях.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Сучасна українська держава нині розвивається шляхом здобуття справжніх цінностей людства, що нагромаджувалися тисячоліттями всім цивілізованим світом. Цікавим, на нашу думку, є досвід формування та становлення державної молодіжної політики Росії.

Розробка і реалізація державної молодіжної політики в Російській Федерації здійснюється на двох рівнях: загальнодержавному і регіональному.

Основні заходи державної молодіжної політики на федеральному рівні з 1995 року здійснювалися відповідно з федеральною програмою "Молодь Росії", схваленої Президентом РФ Указом № 1992 від 15.09.1994 році. У рамках цієї програми, що стала нині Президентською, серед пріоритетів виділені завдання, які мають на меті забезпечити молоді інформацією про її права та можливості в найбільш важливих сферах життєдіяльності. Таким чином, вперше закріплено позицію, що інформаційна підтримка є першоосновою соціального обслуговування молоді [8].

Соціальне призначення систем інформаційного забезпечення молоді визначається розширенням можливостей молоді для самостійних і усвідомлених дій щодо захисту своїх прав і законних інтересів, вибору професії та видів навчання, працевлаштування, організації відпочинку, вирішення побутових проблем тощо.

Робота зі створення єдиної загальноросійської інформаційної системи для молоді ведеться кілька років: федеральними відомствами, спільно з органами у справах молоді — суб'єктів РФ та за участю молодіжних і дитячих громадських об'єднань, наукових колективів. Вперше в практиці Росії передбачається створення великої системи соціальної інформації не тільки для відомчих цілей, але й для самих громадян — молодих людей, їхніх батьків, вчителів, дослідників молодіжних проблем і т.д. [7]. Ведеться робота з підключення російських інформаційних центрів до європейської комп'ютерної інформаційної мережі. З урахуванням того, що близько 70% молодих людей відзначають брак інформації при вирішенні своїх проблем, розвиток інформаційних послуг для молоді є однією з найважливіших державних завдань у галузі соціально-економічного та культурного розвитку Росії [4].

Проблематичним залишається склад інформаційних послуг. Формування інформаційної системи для молоді як соціальної служби почалося в кінці 80-х років ХХ століття молодіжною громадською організацією — комсомолом — за підтримки держави, але через зміну структури молодіжного руху на початку 90-х років ХХ століття втратила системність. Сучасні молодіжні та дитячі об'єднання не в змозі самостійно вирішувати таку вагомую задачу.

Тим не менш, перспектива розвитку системи соціального обслуговування молоді вбачається в максимальному наближенні до такого стану, коли значна частина цієї роботи буде виконуватися молодіжними громадськими об'єднаннями за підтримки органів державної влади та місцевого самоврядування. Формується нормативно-правова база державної підтримки на регіональному рівні соціальних інновацій молодіжних об'єднань (Московська, Волгоградська, Тульська області та ін.) [6].

У цілому ж поки що саме на рівні законодавства суб'єктів РФ отримує закріплення пріоритет інформаційних послуг у системі соціального обслуговування молоді, що відповідає ідеям, які лягли в основу концепції державної молодіжної політики в РФ.

Також у програмі "Молодь Росії" цікавими є й інші питання щодо молодіжної проблематики, а саме: шляхи вирішення житлової проблеми; вирішення питань зайнятості молоді; підтримка молоді сім'ї; розвиток системи дитячого, молодіжного та сімейного відпочинку; підтримка талановитої молоді та багато інших питань [8].

Державна молодіжна політика — система державних пріоритетів і заходів, спрямованих на створення умов та можливостей для успішної соціалізації та ефективної самореалізації молоді, розвитку її потенціалу в інтересах Росії. Реалізація державної молодіжної політики виступає інструментом соціально-економічного та культурного розвитку, забезпечення конкурентоспроможності та зміцнення національної безпеки країни.

У Російській Федерації існує наступна класифікація об'єктів соціальної роботи з молоддю:

- діти — особи до досягнення ними 18 років;
- молодь — громадяни Російської Федерації, включаючи осіб з подвійним громадянством, у віці від 14 до 30 років;
- молоді сім'ї — сім'ї в перші три роки після укладення шлюбу (у разі народження дітей — без обмеження тривалості шлюбу), за умови, що один з подружжя не досяг 30-річного віку, а також неповних сімей з дітьми, в яких мати або батько не досягли 30-річного віку;
- молодіжне громадське об'єднання — об'єднання громадян віком до 30 років, що об'єдналися на основі спільності інтересів;
- дитяче громадське об'єднання — об'єднання громадян, до якого входять громадяни у віці до 18 років та повнолітні громадяни, які об'єдналися для спільної діяльності [1].

Заходи щодо здійснення роботи з дітьми та молоддю здійснюються у всіх муніципальних утвореннях: поселенні, муніципальному районі та міському окрузі.

Функції щодо організації заходів по роботі з дітьми здійснюються через галузеві (функціональні) органи місцевої адміністрації (органи управління освітою, культурою, фізичною культурою і спорту, соціального захисту населення).

Функції з організації заходів по роботі з молоддю здійснюються через галузеві (функціональні) органи місцевої адміністрації (органи у справах молоді), організаційну структуру і штатну чисельність яких рекомендується визначати залежно від чисельності молоді, яка проживає на території муніципального району, освіти і ступеня віддаленості від центру суб'єкта Російської Федерації.

Заходи по роботі з дітьми безпосередньо здійснюють освітні установи, заклади культури, фізичної культури і спорту, соціального обслуговування, соціального захисту населення та ін.

Заходи по роботі з молоддю безпосередньо здійснюють установи органів у справах молоді у взаємодії з молодіжними та дитячими громадськими об'єднаннями.

При організації роботи з дітьми та молоддю рекомендується залучати молодь до формування та реалізації муніципальних (місцевих) програм по роботі з дітьми та молоддю, а також підпрограм по роботі з дітьми та молоддю у відповідних програмах соціально-економічного розвитку муніципальних утворень і суб'єкта Російської Федерації [9].

Завданнями в організації роботи в муніципальних утвореннях є:

- з дітьми — створення необхідних правових, соціально-економічних, соціокультурних умов для фізичного, психологічного, духовного, соціального, емоційного, пізнавального та культурного розвитку дітей і реальне забезпечення основних гарантій прав дітей, в тому числі тих, що знаходяться у важкій життєвій ситуації;

- з молоддю — залучення молоді в соціальну практику й інформування про потенційні можливості її розвитку в регіоні і Росії; розвиток творчої активності молоді; інтеграція молодих людей, що опинилися у важкій життєвій ситуації, в життя суспільства [5].

При визначенні функцій органів по роботі з молоддю та установ органів у справах молоді рекомендується враховувати наступні зразкові напрями роботи.

1. Виховання громадянськості й патріотизму:

- організація та проведення масових заходів, присвячених пам'ятним датам історії Росії, державних символів Російської Федерації;

- організація та проведення творчих заходів з дітьми та молоддю, сприяють вихованню громадянськості й патріотизму (в тому числі з технічних, туристських, військово-прикладних видів спорту, проведення муніципальних етапів оборонно-спортивної гри "Перемога", змагань за програмою "Школа безпеки", спартакіади допризовної молоді);

- проведення муніципальних заходів з дитячим та молодіжним активом громадських цивільно-патріотичних об'єднань та інших організацій, що працюють з дітьми та молоддю, з обміну досвідом роботи;

- організація пошукової роботи, діяльності з увічнення пам'яті воїнів, загиблих при захисті Вітчизни.

2. Підтримка талановитої та здібної молоді, дитячих і молодіжних соціальних позитивних ініціатив:

- реалізація заходів у рамках пріоритетного національного проекту "Освіта" з підтримки талановитої і здібної молоді;

- підтримка об'єднань, дітей що навчаються в системі додаткової освіти; науково-технічної творчості молоді;

- розвиток системи муніципальних культурно-масових закладів дозволяя та спортивних заходів, заснованих на наступності культурно-історичних традицій муніципального освіти та суб'єкта Російської Федерації;

- розвиток муніципальної системи заходів заохочення здібної та талановитої молоді (установа стипендій, грантів, премій);

- стимулювання діяльності юридичних і фізичних осіб, які надають підтримку здібної і талановитої молоді;

- організація проведення загальномуніципальних дитячих та молодіжних свят;

- підтримка розвитку в освітніх установах об'єднань учнів ("малих академій наук", студентських наукових клубів, наукових товариств учнів і т.д.);

- розвиток системи конкурсів соціальних проектів серед дітей та молоді та підтримка їх реалізації в муніципальній освіті, за місцем проживання, навчання і т.д.;

- розробка та реалізація системи заходів щодо соціально-економічної, організаційної та правової підтримки підприємницької діяльності молоді.

3. Організація роботи з дітьми та молоддю за місцем проживання:

- створення умов для підтримки та розвитку мережі підліткових, молодіжних клубів (центрів) за місцем проживання;

- сприяння в організації ігрових та спортивних майданчиків за місцем проживання;

- підвищення кваліфікації працівників підліткових та молодіжних клубів (центрів) за місцем проживання;

- проведення оглядів-конкурсів підліткових та молодіжних клубів (центрів) за місцем проживання.

4. Підтримка діяльності молодіжних і дитячих громадських об'єднань:

- проведення навчання активу молодіжних громадських об'єднань і здійснення підготовки професійних кадрів, що працюють у сфері молодіжної політики;

- організація стажування активу молодіжних громадських об'єднань в органах місцевого самоврядування;
- надання грантів та виконання муніципальних замовлень молодіжними та дитячими громадськими об'єднаннями;

- проведення семінарів, тренінгів, конференцій, зльотів, змін таборів, круглих столів за участю представників молодіжних і дитячих громадських об'єднань;

- розвиток форм учнівського, молодіжного та студентського самоврядування; сприяння громадським формуванням (дитячим та молодіжним парламентам, асамблеям, "урядам", радам, асоціаціям тощо), що сприяє громадянському вихованню дітей та молоді, захист їх законних інтересів, формування правової, політичної культури та громадянської позиції дітей та молоді.

5. Забезпечення зайнятості та працевлаштування молоді:

- створення виїзних молодіжних, студентських трудових загонів, у тому числі міжнародних трудових загонів;

- організація змін таборів праці та відпочинку денного перебування (цілодобового перебування);

- організація тимчасових робочих місць для працевлаштування молоді;

- організація зайнятості молодих людей з обмеженими можливостями.

6. Формування здорового способу життя та організація відпочинку й оздоровлення дітей та молоді:

- розвиток і підтримка масової фізичної культури і спорту (проведення змагань на призи: "Золота шайба", "Шкіряний м'яч", організація змагань "Веселі старты"; фестивалю-змагання "Президентські змагання", спартакіад учнів, працюю, сільської молоді, універсіад студентів, змагань з національних видів спорту);

- збереження і розвиток інфраструктури заміського відпочинку і оздоровлення дітей та молоді;

- реалізація програм з організації маловитратних форм відпочинку та оздоровлення дітей та молоді (змін польових таборів, таборів з денним перебуванням на базі закладів додаткової освіти дітей за місцем проживання дітей та молоді, а також установ органів у справах молоді);

- організація пропаганди здорового способу життя серед дітей та молоді;

- організація дитячо-юнацького туризму та екскурсійна робота з дітьми та молоддю.

7. Профілактика бездоглядності, правопорушень і наркозалежності, екстремістських проявів серед дітей та молоді:

- розвиток міжвідомчої системи закладів соціальної адаптації та реабілітації дітей та молоді групи ризику;
- організація антинаркотичної пропаганди серед дітей та молоді;
- розробка, прийняття і реалізація муніципальних (місцевих) програм у сфері профілактики наркоманії та токсикоманії;
- пропаганда здорового способу життя, поширення інформації про небезпеку наркоманії та токсикоманії для життя і здоров'я;
- організаційно-методичне забезпечення і координація діяльності з профілактики наркоманії та токсикоманії серед дітей та молоді;
- участь у розвитку системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації медиків, педагогів (у тому числі фахівців з роботи з неповнолітніми, які вживають наркотичні засоби), психологів, юристів, соціологів, соціальних працівників та інших фахівців, що займаються профілактичною роботою з попередження наркоманії та токсикоманії;
- сприяння громадським об'єднанням, іншим організаціям, діяльність яких пов'язана зі здійсненням заходів щодо профілактики наркоманії та токсикоманії;
- створення постійних спеціалізованих робочих місць для незайнятої молоді, яка перебуває у важкій життєвій ситуації;
- організація сезонної трудової зайнятості в таборах праці та відпочинку, трудових загонах для дітей та молоді групи ризику;
- створення і розвиток служб молодіжних соціальних працівників для здійснення виховного супроводу та контролю за поведінкою дітей та молоді групи ризику;
- розвиток форм пропаганди толерантної поведінки;
- створення мобільних груп по роботі з неформальними молодіжними об'єднаннями асоціальної спрямованості.

8. Підтримка молодих сімей, у тому числі у вирішенні житлових проблем:

- мобілізація позабюджетних ресурсів для поліпшення житлових умов молоді;
- створення самофінансованої системи надання допомоги молодим сім'ям у вирішенні житлових проблем;
- надання підтримки молодим сім'ям у поліпшенні житлових умов шляхом формування системи іпотечного кредитування;
- створення міжвідомчих структур консультування молоді сім'ї (з медико-педагогічних та правових питань).

9. Інформаційне забезпечення роботи з дітьми та молоддю:

- збір та аналіз інформації з усіх напрямків молодіжної політики;
- надання інформації молоді, молодіжним та дитячим громадським об'єднанням, фахівцям, що працюють з дітьми та молоддю;
- видання інформаційних, методичних і дослідницьких матеріалів для дітей та молоді;
- організація теле-, радіопередач з дитячої та молодіжної тематики;
- проведення моніторингу і комплексних досліджень з питань молодіжної проблематики;
- підтримка та розвиток системи інформаційних каналів (телефону "довіри", сайтів в мережі Інтернет, які висвітлюють питання роботи з дітьми та молоддю в муніципальному освітньому й т.д.) [7; 8].

При організації та здійсненні заходів щодо роботи з дітьми та молоддю в Росії створюються умови для кадрового забезпечення цієї роботи, в тому числі:

- забезпечується підготовка, перепідготовка, підвищення кваліфікації кадрів для роботи з дітьми та молоддю;
- організовується стажування кадрів для роботи з дітьми та молоддю;
- організовується методична робота за основними напрямками;
- створюються умови для стимулювання кадрів, що працюють з дітьми та молоддю, підвищення престижу їхньої праці.

За рішенням місцевих адміністрацій і представницьких органів місцевого самоврядування галузеві (функціональні) органи місцевого самоврядування можуть здійснювати й інші повноваження по роботі з дітьми та молоддю (в т.ч. з кадрового забезпечення роботи з дітьми та молоддю), брати участь у розробці та реалізації муніципальних, міжмуні-

ципальних і регіональних програм по роботі з дітьми та молоддю.

Органи місцевого самоврядування організують здійснення заходів щодо роботи з дітьми та молоддю відповідно до законодавства Російської Федерації в межах асигнувань, передбачених у муніципальному (місцевому) бюджеті на реалізацію роботи з дітьми та молоддю.

Фінансування організації та здійснення заходів щодо роботи з дітьми та молоддю здійснюється за рахунок коштів муніципального (місцевого) бюджету, що передбачаються окремим рядком у його видатковій частині, і коштів регіонального бюджету, що виділяються на реалізацію програм і проєктів міжрайонного рівня на території суб'єкта Російської Федерації, і позабюджетних джерел відповідно до законодавства Російської Федерації і суб'єктів Російської Федерації.

Організація заходів по роботі з дітьми та молоддю в поселеннях, міських округах і муніципальних районах може здійснюватися у формі розробки та реалізації комплексних муніципальних (місцевих) програм по роботі з дітьми та молоддю і цільових муніципальних (місцевих) програм, розділів у програмах (підпрограмах). При розробці даних програм (підпрограм) рекомендується враховувати пропозиції молодіжних та дитячих громадських об'єднань, інших організацій, що працюють з дітьми та молоддю.

ВИСНОВКИ

Державна молодіжна політика є об'єктивною передумовою соціалізації молоді, забезпечення діалектичної наступності поколінь у суспільстві та гармонійного його розвитку. Для України, як і Російської Федерації, необхідна цілісна і життєздатна політика держави стосовно молоді. Записання передового зарубіжного досвіду формування та реалізації молодіжної політики дасть можливість нашій країні побудувати демократичну, незалежну державу, інтегрувати її у світове співтовариство, сформувати суспільство, в якому існує пріоритет людини.

Література:

1. Афонина В.Н. Молодежная политика в региональном политическом дискурсе // Ученые записки СКАГС. Ростов-на-Дону. — 2002. — № 1. — С. 89.
2. Бабинцев В.П. Региональные органы власти и проблемы реализации государственной молодежной политики // Молодежная политика: информационный бюллетень. — 1995. — № 96—100. — С. 65.
3. Ильинский И. М. Молодежь планеты: глобальная ситуация в 90-х годах, тенденции и перспективы / И.М. Ильинский и др.; рук. авт. кол., науч. ред. И.М. Ильинский. — М.: Ин-т молодежи; Голос, 1999. — 323 с. [Раздел: Алещенок, С. В., Луков, В. А. Особые тенденции и проблемы молодежи. — С. 127—229].
4. Социология молодежи: энциклопедич. словарь / авт.-сост. Ю.А. Зубок, А.И. Ковалева, Вал. А. Луков, В.И. Чупров; отв. ред. Ю.А. Зубок, В.И. Чупров. — М.: Academia, 2008. — 606 с.
5. Луков В.А. Идеино-политическое единство молодежи в условиях социализма: (На материале европейской социалистических стран): дис. ... канд. филос. наук [Текст] / Луков В.А. — М., 1977. — 196 с. — (МПИ им. В.И. Ленина)
6. Луков В.А. Концепция и стратегия реализации государственной молодежной политики в муниципальном образовании города Братска на 2008-2012 годы: Инновационные модели и формы оптимизации социального партнерства муниципальной власти и местного сообщества молодых братчан: сб. науч.-метод. материалов / Вал. А. Луков, Ю.А. Воробьев, А.В. Доскальчук и др.; под ред. Ю. Л. Воробьева, Вал. А. Лукова. — Братск: Филиал Иркут. гос. ун-та в г. Братске, 2007. — 192 с.
7. Молодежь в условиях социально-экономических реформ // Материалы международной научно-практической конференции. Вып. 1—2. / Научн. ред. В.Т. Лисовский. — СПб.: 1995 [Электронный ресурс]. — Режим доступа: ru.wikipedia.org/wiki/Социология_молодежи
8. Указ Президента РФ "Про затвердження федеральної програми "Молодь Росії" від 15.09.1994р. № 1992 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: ru.wikipedia.org/wiki/Социология_молодежи
9. Цветков В.В. Державне управління: основні фактори ефективності (політико-правовий аспект). — Х.: Вид-во "Право", 1996. — 192 с.

Стаття надійшла до редакції 24.07.2012 р.